

M magasin

FÖR ETT RIKARE LIV

M:s guide till *bättre pension*

DIN PENSIONSBOOK

Tidigare bilagor i M-magasin

50+-kroppen
nr 8/06

Slow sex
nr 9/06

Typ 2-diabetes-
boken nr 9/07
(Obs! Slutsåld)

Hjärtboken nr 4/08
(Obs! Slutsåld)

Ögonboken
nr 11/08

Min journal
nr 1/09

Artrosboken
nr 3/09

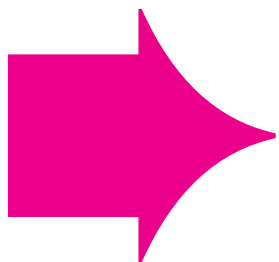
Tandboken
nr 4/09

Lilla depparboken
nr 3/10

En liten bok om
cancer nr 10/11

Vill du köpa
någon av
våra
tidigare
bilagor?

Beställ på
m-magasin.se

EN LITEN BOK OM DIN PENSION medföljer som bilaga med M-magasin nr 13/2011 och är producerad av M-magasin. **Ansvarig utgivare:** Amelia Adamo. Bilagan distribueras med hjälp av bidrag från Pensionsmyndigheten **Text:** Margareta Hägglund. **Intervjuade experter:** Kristina Kamp, pensions-ekonom, Pensionsmyndigheten. Sten Eriksson, chef kommunikationsstaben, Pensionsmyndigheten. Olle Syltén, kommunikationsstaben, Pensionsmyndigheten. Eva Adolphson, pensionsekonom, Alecta. Anna Allerstrand, pensionsexpert, PTK. Viktoria Sjöstedt, specialist utland, internationell vård, Försäkringskassan. Britt-Marie Hallberg Eriksson, rättslig expert, Skatteverket. **Faktagranskning:** Kristina Kamp, Pensionsmyndigheten. **Textredigering:** Catarina Baldo Zagadou. **Layout:** Lena Öierstedt. **Omslagsbild:** Carl Johan Rönn (bilden är ett montage). **Korrektur:** Michelle Bergman. **Tryck:** Sörmlands Grafiska, 2011.

Se om ditt hus i tid

I början av min yrkeskarriär var jag bara inriktad på att höja min lön.

Pension, inte brydde jag mig. Det var ju så långt dit. Det var nu jag behövde pengarna. Jag hade ett kortsiktigt perspektiv. Spara till pension, nä, det fick komma sedan. Och kanske levde jag inte ens efter 65, varför skulle jag då spara? För mig var det bara nuet som gällde.

Någonstans runt 55 vaknade jag till liv och började kolla min pension. Förstod direkt att här måste göras något. Lärde mig av männen på min nivå att också lägga in pensionsdiskussioner i löneförhandlingarna. Den möjligheten visste jag inte ens om att den fanns. Att kvinnor halkar efter är inte så konstigt – vi har så mycket att ta igen och lära oss.

I dag är min pension betydligt bättre, just på grund av att jag satsade på den, både privat och via jobbet.

Alla har inte de möjligheterna – det vet jag. Men en sak vet jag och det gäller alla: se om ditt pensionshus i tid. Somligt kan du påverka.

Den här boken har vi gjort för att väcka intresse för det som kommer sedan – och visa på allt du kan göra nu. Läs den, den är föredömligt pedagogiskt upplagd. Blunda inte för det som kommer sedan.

Det är aldrig för sent.

Inte ens för att öka sin pension.

Amelia Adamo

Amelia Adamo
Chefredaktör

M-magasin (upplaga cirka 90 000 ex/nr) satsar på att sprida kunskap.

Innehåll

1. Räkna fram DIN pension **sid 6**
2. Det orange kuvertet – du behöver inte ens öppna det **sid 7**
3. Premiepensionsfonderna – du behöver inte alls göra aktiva val **sid 8**
4. Tack och lov för tjänstepensionen **sid 9**
5. Ditt privata pensionssparande **sid 12**
6. Räcker din pension? **sid 13**
7. Så här får du ihop det **sid 16**
8. Ska jag gå vid 61? Fördelar och nackdelar **sid 19**
9. ... eller jobba till 67? Fördelar och nackdelar **sid 21**
10. Smart pensionsskola för dig som inte vet något **sid 22**
11. Och om jag flyttar utomlands? **sid 27**
12. För dig som är egen företagare **sid 31**
13. Pensionen kommer INTE automatiskt **sid 32**
14. För dig som redan är pensionär **sid 33**
15. Här hittar du experterna **sid 34**

Det är som att lära sig cykla

Tänk om någon sagt till dig när du var fem år och brann av lust att lära dig cykla: ”Det där klarar du aldrig, det är jättejästsvårt! Du förstår ju inte ens de mekaniska principerna för hur en cykel fungerar.”

Då hade du kanske inte ens vågat försöka börja trampa och vingla och testa och hade fortfarande inte lärt dig cyklandet ädla konst.

Att lära sig förstå sig på pensionssystemet är ungefär som att lära sig cykla.

**Du måste upp på cykeln och börja trampa. Du kan behöva stöd-
hjul eller någon som håller i lite lagom i början. Men du måste
själv upp och trampa, vingla, känna dig lite rädd, men fortsätta
ändå.**

Upp på pensionshojen och cykla, var mitt uppdrag. Jag fick det av Amelia Adamo som bad mig att skriva den här bilagan just därför att jag INTE är ekonomispecialist, INTE är siffermänniska men en nyfiken kvinna i mina bästa år som inte är rädd för att ställa ”dumma” frågor.

Så mycket jag har lärt mig! Jag har provcyklat åt dig. Och tro mig, det är inte alls så svårt. Det är lite skrämmande, det är lite vingligt i början, men vilken känsla när hjulen rullar och man trampar på och lär sig det ena efter det andra.

Tricket är att våga sig upp på cykeln och börja trampa. Börja med att lära sig hur man gör en pensionsprognos. Sedan vila sig lite. Sedan ta nästa steg. Strunta i att försöka förstå allt. Strunta i att det känns ovant och läskigt. Bara trampa på. För mig kom genombrottet den dagen jag vågade ta fram de läskiga papperen med pensionsbesked som jag lagt i en prydlig hög i ett skåp och börja ringa runt och fråga ”Vad är det här?”, ”Vem har betalt in de här pengarna?”, ”Kan jag flytta dem till någon annan förvaltare?”. Jag ringde. Jag frågade. Jag fick svar jag förstod. Jag fattade!

Hurra! Jag kunde cykla.

**Den här bilagan ger utmärkta stöd-
hjul för dig som vill börja cykla på pensionscykeln, börja få
koll på din pension. Läs! Men framför allt –
upp på cykeln och trampa. Låt ingen inbilla
dig att det är svårt. Våga vingla! Du kan!
Och det är din egen pension det gäller. Din
framtida lön.**

Margareta Hägglund
Redaktör

1 Räkna fram DIN pension

kr

Så här mycket kommer du att få i pension per månad, som det ser ut i dag. På en vecka får du full koll på din prognos.

Via internet:

- 1) Gå in på pensionsmyndigheten.se.
- 2) Gå till "Dina pensionssidor". Beställ en inloggningskod. (Har du redan e-legitimation eller bank-id kan du använda den direkt i stället.)
- 3) Vänta 3 dagar. Sedan har du din inloggningskod i brevlådan. Då går du in på "Dina pensionssidor" igen. Behåll koden till hands, du kommer att behöva den en gång till när du förs över till minpension.se.
- 4) Genom att du bara registrerat dig och gått in på sidorna utbryter en febril aktivitet. Nu börjar alla uppgifter om din pensions olika bitar att samlas in. Det kommer att ta några dagar. Logga ut igen. Ta en kopp kaffe, beröm dig själv. Nu har du tagit tag i sakerna. Bra gjort!
- 5) Vänta 4 dagar. Nu borde alla uppgifterna vara insamlade (de säger "beräkna några arbetsdagar"). Du loggar in igen och klickar nu på "Pensionsprognos", fyller i vid vilken ålder du vill gå i pension, din nuvarande lön, klickar och simsalabim där har du vad du kommer att få per månad. Skriv in beloppet i rutan ovan.
- 6) Låt dig inte förvirras av finlir som "saknar du uppgifter kan du fylla i dem själv". 95 procent av alla olika

inbetalda pensioner finns tillgängliga här. Däremot kan du behöva fylla i privata pensionsförsäkringar.

- 7) Nästa gång behöver du bara gå in med koden och alla uppgifter finns där och uppdateras hela tiden. Du kan sitta och leka med tanken på varianter. Vad blir det om jag går vid 61? Om jag fortsätter att jobba till 67? Lätt som en plätt. Alla uppgifter som kommer via orange kuvert och papper från pensionsbolag finns samlade här. (Du kan slänga dem direkt om du vill! Slut med "jag lägger i en hög för säkerhets skull". Hurra!)

Om du inte har dator

Ring Pensionsmyndighetens kundtjänst 0771-776 776 och be dem hjälpa dig att ta fram din personliga pensionsprognos.

MÄN FÅR 45 PROCENT MER

Medelpensionen 2009 före skatt, både allmän pension och tjänstepension (senaste statistiken från SCB).

För kvinnor 65–69 år 13595 kr/månad.

För män 65–69 år 19717 kr/månad. Anledningen är förstas att männen har arbetat mer än kvinnorna. Framför allt att männen har arbetat heltid.

2 Det orange kuvertet – du behöver inte ens öppna det

Ingen ångest, inga eksem, inga mindervärdeskomplex. Om du vill kan du öppna det – som en liten årlig påminnelse. Annars kan du slänga det direkt. Öppnat.

PS. Samma sak gäller alla tjänstepensionspapper från olika pensionsbolag med märkliga bokstavskombinationer som ITP, KAP-KL, SAF-LO, PA-03 som kommer hem till dig. Vill du kan du läsa dem och spara men du behöver inte. Allt väsentligt finns samlat i pensionsprognosen på internet.

Du får hur som helst ett nytt orange kuvert nästa år med färskare siffror – och allt finns ju på webben om du vill kolla där.

Och framför allt: siffran som står i det orange brevet är INTE, INTE, INTE din totala pension!

Till de orange pengarna ska nämligen läggas **tjänstepensionen**, som nästan alla av oss har (vi kallar dem blå pengar) plus eventuellt också ditt privata **pensionssparande** (gröna pengar).

Den kloka frågar då: Men varför skickar Pensionsmyndigheten ut dessa ångestväckande och förvirrande kuvert som de flesta inte förstår?

Svar: För att riksdag och regering vill det.

Vad betyder färgerna? Ingenting

Orange, blått och grönt är bara ett enkelt sätt att skilja på olika sorters pensionspengar.

I den här lilla boken använder vi samma signalfärger som pedagogiska Pensionsmyndigheten gör.

Men i det orange kuvertet redovisas alltså enbart de orangea pengarna, allmän pension (inklusive premiepension). De viktiga (och ofta väldigt många) blå pengarna är inte med. Och inte de gröna heller, de som du sparat ihop alldeles på eget initiativ. *Mer om färgerna på sid 23.*

3 Premiépensionsfonderna

– du behöver inte göra aktiva val

Måste jag välja premiépensionsfonder?

Korta svaret:

Nej.

Ska jag ha dåligt samvete för att jag inte gör något aktivt val?

Nej.

Motsvarande 2,5 procent av din pensionsgrundande inkomst som avsätts till din allmänna pension (de orange pengarna) är premiépension som du själv får välja förvaltning av. Alltså bestämma i vilka aktie- eller räntefonder du vill placera dem. Är du född 1954 eller tidigare är det en mindre andel.

Har du dåligt samvete för att du inte aktivt gått in och valt egna fonder, för att du inte har en aning om konstiga högriskfonder som mer eller mindre självutnämnda experter flyttar sina pensionspengar mellan? Sluta anklaga dig själv och sluta med det invärtes tjatet om att du borde engagera dig.

Fakta är så här:

- Den som inte alls gjort något val har gjort ett bra val. De förvalda fonderna kommer att gå ungefär som genomsnittet. Lagom alltså.
- Satsa på högriskfonder och flytta runt och byta fonder ska bara den göra som tycker att det är en kul hobby och som har både kunskap och intresse.
- Vad du än gör så betala ingen för att

placera din premiépension. "Bara" 500 kronor per år är dyrt att betala någon för att göra något du kan göra bättre själv (genom att inte välja alls).

- Är du 60+ så är premiépensionsdelen en väldigt liten del av din pension. Inte värd att oroa sig över. Det är en annan sak för dina barnbarn. De ska bry sig. Där kan en bra förvaltning göra en tusenlapp eller två per månad den dag de går i pension. Se sidan 24

NÅGRA BONUSTIPS!

- Vill du välja fonder själv så kolla fondavgifterna. Höga avgifter minskar din pension. 1–2 procent låter pyttelite, men påverkar din pension.
- Även om du är en försiktig typ som vill ha både hängslen och livrem och krockkudde och hjälm – så sätt inte allt i räntefonder. Det är säkert och tryggt, men den låga tillväxten på runt tre procent äts upp av inflationen. Och premiépensionen står ändå för så liten del av din pension om du är över 60 – cirka 200–300 kr/mån – att risken att förlora mycket pengar är liten om du har dem i aktiefonder.

- Om du nu vill bekymra dig om något så är det viktigare att tänka på hur din tjänstepension är placerad. För de allra flesta av oss är den mycket större än premiépensionsdelen. Se sidan 7.
- En del banker ber att få låna din pinkod

för att byta fonder när du ska ta lån till exempel så de kan lägga över dina pengar i sina fonder. Ge dem koden och låt dem göra det. Nästa dag går du in på ditt konto, byter pinkod och byter tillbaka till de fonder du vill ha.

4 Tack och lov för tjänstepensionen

De allra flesta svenskar har tjänstepension. 90 procent av oss, faktiskt. Det är en extra pension som arbetsgivaren betalar in. Och den gör STOR skillnad.

Den allmänna pensionen (den som du får "automatiskt" bara genom att jobba vitt och betala skatt, de orange pengarna i din pensionspenningpåse) har ett tak. Hur mycket du än jobbar, hur mycket du än tjänar kan den inte bli mer än runt 17 000 kronor per månad i nuläget. Tjänstepensionen däremot har inget tak. Så den är extra viktig för dig som har en hög lön.

Det är den som är de blå pengarna i din påse. Gå in på "Dina pensions-sidor" (se kapitel 1) och klicka på pensionsprognos så ser du hur stor del av din kommande pension som utgörs av tjänstepension.

De flesta har vad som kallas kollektivt avtalad tjänstepension. Fackförbund och arbetsgivarorganisationer har kommit överens om den. Några få har individuellt avtalad tjänstepension. Och 10 procent har ingen tjänstepension alls. Det är ofta i "nya" branscher du

kan missa tjänstepension. Tänk reklam, pr, konsulter, it. Ibland får till och med de anställda välja – högre lön eller tjänstepension. Tidigare var det också så att den som jobbade på vika-riat eller "gick på timmar" ofta inte fick tjänstepension.

Förmånsbestämd eller premiebestämd

Tjänstepension kan vara förmånsbestämd eller premiebestämd. Enkelt uttryckt så har du garanti för vad du får ut om den är förmånsbestämd. Arbetsgivaren står risken, inga börsras eller dåliga investeringar kan påverka pensionen. Du får vad du är lovad att få och höjs den allmänna prisnivån hänger pensionen med.

När pensionen är premiebestämd betalar arbetsgivaren in pengar (premien) men du själv får förvalta dem och hur stor pensionen blir beror på hur väl

du förvaltat dem – om till exempel de fonder du satt pensionsmedlen i har gått bra eller dåligt.

Välja förvaltning

- För dig som är 50+ är det mycket viktigare hur dina tjänstepensionspengar förvaltas, än att ha koll på den lilla delen premiepension av allmänna pensionen. Avsättningen till tjänstepensionen är uppemot 4,5 procent av din lön, ännu mer om du har hög lön.
- Har du kollektivavtalad tjänstepension så får du själv välja vem som ska få förtroendet att förvalta dina pengar (och det är inga småsummor, det blir ofta några miljoner!). Du kan välja mellan olika förvaltare, men avtalen med dessa är framförhandlade av arbetsmarknadens parter som med all sin gemensamma styrka har satt press på, för att få fram bästa möjliga avtal. Du kan lita på att avgifterna för förvaltningen är nerpressade.
- Ha inte dåligt samvete för att du inte ”gör aktiva pensionsval”. Det är varken omoraliskt eller oekonomiskt att välja en traditionell förvaltning, ett standardval. Aktiva val kan ge högre utdelning, men de kan också ge mycket sämre utdelning. Är du kunig och tycker det är kul, så kan du laborera med olika smarta lösningar. Annars kan du med gott samvete välja någon standardlösning. Om du inte väljer alls så får du en förvald standardlösning.
- Har du inte kollektivavtalad tjänstepension kan du välja fritt bland alla förvaltare som finns och då gäller det att hålla koll på avgifterna. Det låter lågt med 1,5 procent. Det borde väl

inte göra så stor skillnad jämfört med 0,7 sisådär. Men räknat över många år kan det minska ditt pensionskapital med kanske 300 000 kronor. Japp, i den storleksordningen. 300 000 kronor. På grund av avgiften. För vad? Skickar de finare årsbesked? Ger de garanti på högre avkastning? Nej. Så se upp! Tänk så här. När du närmar dig 60 är troligen ditt tjänstepensionskapital minst uppåt två miljoner. Är fondavgifter plus förvaltningsavgifter sammanlagt säg 3 procent så betyder det att du varje år betalar 60 000 i avgift för förvaltning! 60 000! Som du skulle kunna ha till något roligare, inte sant?

- Vissa typer av äldre kollektivavtalad tjänstepension kan du inte själv välja förvaltning av.
- Är du 50+ kan det hända att du har en stor del av din tjänstepension i andra förvaltningsbolag än de som nu upphandlats av arbetsmarknadens parter. Ring din valcentral (den organisation som har hand om dina pensionsrätter, heter sånt som Collectum eller Fora eller Pensionsvalet AB, kolla på dina pensionsårsbesked) och kolla. Sedan ringer du pensionsförvaltaren det gäller och frågar vilka avgifter de har. De kanske säger 1,5. Du tackar och börjar undersöka olika förvaltare som du kan byta till. Ringer upp någon som du funderar på att byta till och frågar ”hur höga är avgifterna”. De kanske svarar ”noll-tre”. Det betyder 0,3 procent. Då försöker du byta bums. Ibland går det inte. Men går det så ta en kopp kaffe eller ett glas champagne och fira att du just fått en framtida löneökning!
- Hitta din riskbalans. Du behöver lite ekonomiskt självförtroende när det

gäller att välja förvaltning av dina pensionspengar. Generellt tar kvinnor ofta för lite risk i sitt pensionssparande. Du kanske kan snäppa upp dig lite. Inte lägga allt i den säkraste förvaltningen om du har flera år kvar till pensionen. Något högre risk lönar sig i allmänhet. Men om du mår dåligt av höjd risk och ligger vaken på nätterna och oroar dig över pengarna så lönar det sig inte! Det är det inte värt. Men däremot kan det vara nyttigt att fråga sig ”Hur mycket högre risk är jag beredd att ta? Vad känner jag mig bekväm med?”.

Att börja ta ut tjänstepension

- Du kan i regel börja ta ut tjänstepension redan när du fyller 55. Men det är en dålig affär. Om du kan så vänta tills du är minst 62 om du är privatanställd tjänsteman, det tjänar du på.
- Du kan normalt inte börja ta ut tjänstepension medan du fortfarande jobbar (som du kan med den allmänna delen). Däremot kan du börja ta ut den om du pensionerar dig på deltid.
- Vissa delar av tjänstepensionen kan man ta ut på kortare tid. En del till och med på bara två år, många på fem år. Men tänk dig för, ta inte ut allt snabbt. Det kan bli kärvt att leva på en lägre pension efter fem år, prishöjningar kan gröpa ur pensionens värde och det är inte säkert att dina kostnader minskar dramatiskt bara för att du fyller 70. Tvärtom, det kanske är då du vill åka jorden runt.
- Kolla hur statliga skatten slår och se till att du inte får hög marginals katt på pensionen. Genom att avväga hur mycket du tar ut i pension per år kan du slippa hög marginals katt.

- Ta reda på hur förvaltaren som har hand om dina pengar gör vid utbetalning. Det kan du spara många tusenlappar på. Per månad! Ta först reda på vilken beräknad medellivslängd förvaltaren räknar med när man betalar ut en pension livslångt. Det gör mycket stor skillnad!

Om vi tar som exempel att du har en miljon i total tjänstepension, så säger en del förvaltningsbolag att de räknar med en förväntad återstående levnadstid efter 65 på 21,5 år (att du ska bli 86,5 år) och delar din miljon i 21,5 årsdelar. Andra räknar med en förväntad återstående levnadstid efter 65 på 30 år! (att du ska bli 95) och delar din miljon i 30 årsdelar. Klart att det blir mindre per månad. Observera! Du får naturligtvis ut pension så länge du lever oavsett vilken levnadstid förvaltaren räknar med.

Dessutom har en del bolag en utbetalningsmodell som ger mest utdelning i slutet – alltså när de flesta av pensionstagarna redan dött.

Stora skillnader mellan olika bolag

Försäkringsbolagens "beräknade livslängd" förändrar vad du får i pension varje månad. Vi har utgått från ett pensionskapital i ITP 1 och ITPK på 1 miljon kronor.

TRADITIONELL PENSIONSFÖRSÄKRING

BOLAG:	Alecta	Länsförsäkringar	AMF	Skandia Liv	Nordea Liv & Pension
ÅTERSTÅENDE LIVSLÄNGD VID 65:	21,5 år	23,4 år	22,4 år	22,5 år	24,7 år
PENSION PER MÅNAD:	5 474 kr	4 883 kr	4 859 kr	4 615 kr	3 373 kr

FONDFÖRSÄKRING

BOLAG:	AMF	Handelsbanken Liv	Nordea Liv & Pension	SEB Trygg Liv
ÅTERSTÅENDE LIVSLÄNGD VID 65:	22,4 år	24,6 år	24,7 år	25,6 år
PENSION PER MÅNAD:	4 932 kr	3 387 kr	3 373 kr	3 255 kr

Källa till tabellerna: Nyhetsbrevet Pensioner & Förmåner nr 13 den 3 november 2010 samt Alecta. Ur häftet Rovdriften på pensionssparare av Eva Adolphson, Alecta, och Jonas Hellman, United Minds.

5 Ditt privata pensionssparande

Det du själv har sparat till pensionen måste du också själv lägga till på minpension.se

Har du, som över två miljoner andra svenskar, något privat pensionssparande kan du behöva lägga till det på minpension.se (se kapitel 1).

Klicka på pensionsprognosen, sedan på "privat pension" och på "lägga till".

För in dina uppgifter och gör sedan en ny prognos. Vips ser du vad ditt sparande ger.

När det gäller val av förvaltning gäller samma som för tjänstepension: Håll koll på avgifterna!

6 Räcker din pension?

Hur tänker du leva när du slutat jobba?
Och vad kostar det?

Det du behöver veta om din pension är:

- Hur mycket kommer jag att få per månad?
- Hur mycket kommer jag att behöva för att leva det liv jag vill leva när jag slutat jobba?
- Vad kan jag göra om A inte tycks räcka för B?

Nu ska du ta reda på hur mycket du behöver i månaden för att leva det härliga liv du planerar för dig själv efter pensionen.

1. Börja med att fantisera, drömma och planera.

Hur och var vill du bo?

Behålla huset eller flytta till sommar-

stugan om du har någon? Bo kvar i storstan eller flytta ut på landet? Bo i Sverige eller kanske i Thailand, Portugal eller Sydafrika? Skaffa något mindre? Skaffa något större?

Vill du ha bil?

Vill du ha fritidsbostad?

Vad vill du göra?

Släpp loss dina drömmar och

lustar och fantisera. Gå skogspromenader. Billigt. Resa jorden runt. Inte så billigt. Odlar egna grönsaker. Billigt. Äta dig igenom alla Michelinkrogar i Frankrike. Inte så billigt. Sova utan att vakna av klockan. Gratis. Gå i fjällen och bo i tält. Billigt. Måla, måla, måla och åka på målarkurser. Kan bli halvdyrtyr om kurserna är dyra. Lära dig djuphavsdya. Kostar en del. Gå på

universitetet. Gratis men dyra böcker. Skriva en bestseller. Kan till och med ge pengar om du lyckas! Köpa segelbåt. Dyrt. Köpa en eka. Inte så dyrt. Åka utomlands minst två gånger om året... Skämma bort barnbarnen med presenter... Fortsätt så där, dröm utan hämningar. Att drömma är gratis.

Vad kostar du i grundkostnad?

Räkna med allra minst 5000. Under det kommer ingen för mat, hygien och det mest basala (ja, möjligen då om du tänker bli självhushållare på skogstorp).

Tipset!

På konsumentverket.se kan du få hjälp att göra en budgetkalkyl. (Eller ring och beställ en broschyr 054-19 41 30)

3. Provpensionera dig!

När du räknat ut vilken månadsbudget som du tänker att du kan klara dig på efter skatt, så gör experimentet att propensionera dig en månad, rent ekonomiskt.

Räkna bort bostadskostnader om du planerar ett annat boende, men sätt av de pengar du räknar med att klara dig på efter pension och lev på den budgeten en månad.

2. Gör en budget

Grundkostnad, mat, hygien:

..... 5 000 kr

Boende: kr

Bil: kr

Resor: kr

Försäkringar: kr

Projekt, nöjen, presenter m m:

..... kr

Går det lätt? Grattis!

Går det inte alls? Då behöver du tänka en sväng till och vara lite mer realist.

4. Ta höjd! Skaffa marginaler

Din budget måste ha lite marginaler. Det går inte att ha precis nått och jämnt så att du klarar dig när du går i pension. Du måste ta höjd för att:

- pensionen höjs inte med åren som en lön. Och du kan inte förhandla upp den eller "byta jobb". Obs! En del pensioner är prisindexerade.
- pensionen sänks ibland drastiskt efter 70. Se din prognos (kapitel 1).

5. Räcker din pension?

Kommer din pension att klara din budget?

Du tar beloppet "Så mycket får jag per månad" (som du tagit fram i kapitel 1) och drar bort 30 procent i skatt.

Räcker det? Jättebra. Då är det bara att tuffa på och se fram mot det härliga pensionsliv som du planerat.

Räcker det inte? Eller bara nätt och jämnt? Då går du direkt vidare till kapitel 7.

Extratipset!

Lägg undan en pensionsbuffert om du har möjlighet. Extra pengar att ha under första året du börjar leva på din pension. Det tar ett tag innan du anpassat dig till ditt nya liv och din nya ekonomi. Då är det skönt att ha lite extra!

DET BLIR INTE ALLTID "JÄTTEBILLIGT ATT LEVA EFTER 70"!

En praktisk myt som många omhuldar är att det blir mycket billigare att leva när man blir äldre. Det är inte alltid sant. Vissa saker kan tvärtom bli dyrare.

Du kanske verkligen behöver egen bil när du får svårare att bära kassar och inte orkar åka kommunalt.

Du kanske vill bo större när du blir mindre rörlig – eftersom du är hemma mer.

Mediciner kan vara dyra och kan bli en betydande utgift med åren.

Du kan vilja köpa fler tjänster. Få fönstren tvättade i stället för att själv balansera på stegar och riskera lårbenshalsen, få hjälp med städning, gräsklippning och annat.

Du kanske vill köpa mer färdig mat eller ha råd att gå ut och äta när du inte orkar laga mat (eller bara är trött på att göra det!).

Du kanske vill resa mer bekvämt och byta buss och vandrarhem mot förstaklass och hotell.

Men en del kan verkligen bli billigare. Du kanske kan sälja bilen, klara dig med bara en dagstidning eller bo permanent i fritidshuset.

7 Så här får du ihop det

Konsten att få pensionen att växa och kostnaderna att minska.

Är du 50–55 sisådär? Då har du tid på dig att göra justeringar för att bättra på pensionen. För snålt vill vi ju inte ha det! Vi vill njuta av livet och friheten och kunna unna oss guldkanter!

Är du 64 och precis vaknat till och insett med en chock att ”hjälp, det här kommer inte att gå”, så kan det kännas som om du fastnat med ditt icke-existerande skägg i brevlådan. Men här är fem specialtrix för att pilla loss skägg ur brevlådor. Hav hopp!

1. Minska kostnaderna

Gå i god tid igenom dina kostnader. Finns det något du kan förändra för att få större marginaler när du går i pension? Ny bostad, ställa av bilen, betala av lån. (Men obs! att betala av bostadslån är inte alltid smart. Det generösa skattefria bostadstillägget för pensionärer omfattar även räntekostnader på bostadslån, se sidan 18).

Avbeställ efterlevandeskydd på pension om du valt det (ring din valcentral, se sid 10, och fråga). Dina barn är ju stora och maken har egen pension, dessutom kommer du statistiskt sett leva längre än han. Efterlevandeskydd (alltså att din familj får del av din pension om du dör) kan minska din pension med upp till 15 procent. **Är du gift och din man har högre pension än du så är det mer motiverat att han har efterlevandeskydd.** Se sidan 33.

2. Jobba längre

Jobba längre. Du får 8–10 procents

högre pension per år du jobbar längre. På en pension på 10 000 gör det 1 600 i månaden om du jobbar till 67 i stället för att gå vid 65. Obs! Det gäller bara allmänpensionen. Den livslånga månatliga tjänstepensionen ökar också, men då enbart beroende på att du tar ut den under färre antal år.

Gå in på **minpension.se** (se kapitel 1) och se hur mycket pensionen ökar för varje år du fortsätter att jobba efter 65.

Tänk också på att efter 65 sänks de sociala kostnaderna som din arbetsgivare behöver betala in för dig. I regel görs inga tjänstepensionsinbetalningar efter 65. Bra förhandlingsläge, alltså. Du kan till exempel föreslå att arbetsgivaren gör extra inbetalningar till din tjänstepension eller höjer din lön.

Obs! Har du så låg pension (läs: en bra bit under 7 000 i månaden) att du kommer att få statlig garantipension så lönar det sig troligen inte rent ekonomiskt för dig att jobba längre om du bara har några år kvar till pension. Du får inte högre garantipension om din grundpension är 5 000 i stället för 4 500 så att säga.

3. Spara

Börja spara med tanke på framtiden. Och det behöver inte nödvändigtvis vara i något slags pensionsparade. Du kan spara i andra former, köpa hus, betala av på lån. (Men obs! Tänk på att det statliga bostadstillägget för pensionärer även omfattar räntekostnader för bostadslån, så det är inte alltid självklart en bra idé

att betala av alla lån på bostaden.) **Spara i ett särskilt pensionssparande ska du bara göra om:**

- det är okej för dig att pengarna är låsta så länge (läs: inget för unga!).
- du kan utnyttja avdragsrätten för pensionsparade och därigenom sänka din skatt (12 000 per år för löntagare. Upp till 428 000 per år för egna företagare, se sidan 31).
- du vet att du kommer att ha låg skatt den dag då du ska ta ut din pensionsförsäkring. Till exempel om du vet att din övriga pension är låg eller att du kommer att flytta utomlands och ha låg skatt där när du tar ut din pension. Det är inte smart att spara i ett pensionsparade som gör att det ovanpå en redan hög pension läggs en extra pension och du får hög marginalskatt. Då är det bättre att spara på annat sätt.

4. Gå upp i arbetstid

För en del kan det löna sig mycket bra att gå upp i arbetstid och kanske jobba heltid de sista åren före pensionen. Kolla med ditt lönekontor. Det gäller framför allt den som har en förmånsbestämd tjänstepension.

Pensionsparade – bra för höginkomsttagare och slösaktiga

Fördelar med pensionsparade

- + Om du tjänar 33 000 kronor eller mer per månad så ger pensionsparade upp till 12 000 kronor per år ett bra skatteavdrag nu. Du får sänkt marginalskatt.
- + Pengarna är låsta. Bra om du vet att du har svårt att låta bli pengarna om du kan komma åt dem. De sitter fast tills du fyller 55 och du

kan inte använda dem till klänningar, resor eller takreparationer.

Nackdelar med pensionsparade

- Ofta höga avgifter.
- Tjänar du under 33 000 kronor per månad (brytpunkten för statlig skatt) så förlorar du skattemässigt på att pensionspara. Skatteminskningen som du får nu när du sparar äts upp av den skatteökning du får när du tar ut din extra pension. I dag finns ungefär 1,3 miljoner svenskar som kommer att förlora skattemässigt på sitt pensionsparade. Sedan kan man naturligtvis tjäna på det genom att pengarna ger bra avkastning.
- Pengarna är låsta. Det är därför den som är ung INTE ska pensionspara, då behövs kapital som kan satsas till exempel i ett hus när man bildar familj.
- Om du har hög vanlig pension + extra pensionsförsäkring kan det bli hög skatt när du sedan tar ut dem. Uttagen beskattas som inkomst. Inte så bra om du kommer att ha hög marginalskatt som pensionär: Skatt på pension är högre än skatt på intjänad lön.

5. "Sno" en del av din mans pension

Om du är gift eller sambo och under alla år gjort en stor del av hemarbetet, kanske jobbat hemma flera år, eller jobbat deltid medan din man jobbat heltid, så har du självklart lägre pension. Ta en diskussion om hur du ska få betalt för ditt oavlönade arbete genom åren. **Har ni bägge flera år kvar att arbeta, kan han skriva över sin** ➔

premiepension på dig om ni är gifta. Var noga med att göra pengarna till enskild egendom (så du inte blir av med pengarna vid en eventuell skilsmässa!). Men annars är det enklaste att ni räknar på det (börja med att räkna på vars och ens pension, se kapitel 1) och att han sätter över ett rimligt belopp på ditt bankkonto. Gåvoskatten är borttagen så det blir inga avbränningar.

6. Använd dina livlinor

a) Ser du med förskräckelse på summan som enligt prognosen blir din pension per månad och undrar ”hjälp, måste jag äta nudlar i 18 år?”, så kan du andas ut. I Sverige finns ett skyddsnät som heter garantipension. Ingen ska tvingas leva på en orimligt låg nivå. Runt 7 000 före skatt ska alla ha (jo, så en del nudlar blir det, men inte varje dag). I dag har 40 procent av alla pensionärer en del av sin pension i garantipension. Det är 770 000 personer som inte når upp till en minimipension. De flesta är kvinnor, varav många jobbat deltid. Du måste ha bott i Sverige som vuxen i 40 år för att få garantipension. Har du inte det så kan du i stället få något som heter äldreförsörjningsstöd.

b) Sedan finns något som nästan är osannolikt bra. Det är bostadstillägg. Skattefritt. Har du låg pension och hög bostadskostnad kan du få bostadstillägg. Det gäller vare sig du bor i hyreslägenhet, bostadsrätt eller egen villa. Även räntor på bostadslån räknas som kostnad (och värdet av ägd bostad räknas inte som förmögenhet).

Gå in på **pensionsmyndigheten**, klicka på ”bostadstillägg” och mata in dina uppgifter så får du direkt en prognos och kan avgöra om det är idé för dig att söka. Eller ring

Pensionsmyndighetens upplysning 0771-774 774 och fråga.

Det är rätt krångliga regler, men väldigt förenklat kan man säga att du får inte ha mer än 100 000 kronor på banken och inte mer än runt 15 000 kronor i månaden i pension. Däremot är det inget hinder att din villa är värd många miljoner. Svenska staten vill att folk ska kunna bo kvar i sina bostäder även efter pensionen. Det enda är att det är rätt krångligt att söka bostadstillägget. Du får räkna med att ägna lite tid åt att plocka fram alla papper och intyg som man behöver bifoga. 250 000 svenska pensionärer har bostadstillägg.

c) Om du är född 1938–1953 och hade många år med hög lön innan nya pensionssystemet infördes år 2000, så kan du ha rätt till något som kallas garantitillägg. Det fungerar så här: Om du skulle fått mer i pension enligt de gamla ATP-reglerna (som utgick från på de 15 ekonomiskt bästa åren) skulle gett dig till och med 1994 än efter de nya (då alla år räknas), så går staten in och täcker upp skillnaden.

7. Ta seniorlån innan du blivit senior

Seniorlån kallar bankerna de lån du kan ta på din villa eller bostadsrätt när du är pensionär. Du kan bo kvar och ändå få loss lite kapital till en extra guldkant.

Det kan vara smart att belåna bostaden så, men ännu smartare är att ta lånet redan innan du går i pension för då får du lägre ränta. Då har du en registrerad fast löneinkomst när du söker lånet och det ger i regel lägre ränta än seniorlån. Banken beräknar räntan efter din ekonomiska ställning just när du söker lånet.

8 Ska jag gå vid 61?

Fördelar och nackdelar.

Du kan börja ta ut din allmänna pension från 61 års ålder. Det gäller alla. För en del är det drömmen – så fantasitiskt skönt att slippa jobba och kunna ägna dig åt dina egna projekt! Eller du känner kanske att du helt enkelt inte orkar med ditt tunga jobb. Du behöver gå tidigt för att känna att du har någon ork kvar att njuta av friheten.

För andra känns det helt verklighetsfrämmande – varför skulle jag sluta jobba nu? Det är kul att vara med, jag vill inte lämna arbetslivet! Jag skulle skrumpna ihop om jag slutade jobba, dessutom jobbar alla mina vänner så jag skulle inte få någon att leka med.

Hur du än väljer ska du välja med öppna ögon. Att gå vid 61 sänker pensionen rejält. Det är ju logiskt. Pengarna i din pensionspenningpåse ska räcka i fler år. Rent tekniskt delar man

upp totalsumman på antalet år som är kvar från pensioneringen till den statistiskt beräknade livslängden. Just nu 82,7 år. (Och lugn, du får pension även efter 82,7! Då får du leva på andras pengar, de som inte haft turen att leva lika länge, krasst uttryckt.)

Går du i pension vid 61, ska alltså dina pensionspengar räcka i 22,7 år. I stället för i 18,7 år om du går vid 65. Eller 16,7 år om du går vid 67.

Fler år, mindre summa per år, mindre per månad, livet ut.

Bli SL-pensionär?

Ett Stockholmsfenomen är att man väljer att ta ut en liten del av pensionen för att få åka med pensionärsrabatt på SL (Storstockholms Lokaltrafik). Man tar kanske ut 100 kronor i pension (minsta belopp man kan ta är 25 procent av premiepensionen), får pensionsbevis och plötsligt blir det halva priset på åkkortet. Över 3 000 sparade kronor per år.

Varning! Det låter smart men kan bli

en fälla om det finns minsta risk att du blir arbetslös. För genom att du formellt är pensionär på deltid, så sänks a-kassan. Du får bara 65 procent i a-kassa mot vad du annars skulle fått och det har ingen som helst betydelse att du bara tagit ut en hundralapp eller så i pension. Blir du av med jobbet och måste leva på a-kassa kan din smarthet att ta ut en pytte-pension stå dig väldigt dyrt.

Obs!
LÖNSAMT FÖR FÖRETAGARE!

Är du egen företagare kan det vara lönsamt att gå i pension vid 61 och ändå fortsätta att jobba. Se sidan 31.

Så innan du bestämmer dig för att jublande rusa ut i det eviga pensionsommarlovets utan väckarklockor, med största möjliga frihet och nya möjligheter – kolla i tid hur stor din pension blir om du väljer att gå vid 61. Gå in på minpension.se (se kapitel 1) och ställ in pensionsprognosen på ”gå i pension vid 61”.

Beloppet per månad som prognosen visar kanske räcker alldeles utmärkt för dig. Då är det ju inget att tveka om. Gå vid 61 och njut!

Är det lite snålbudgetvarning på beloppet som står där på dataskärmen (eller som du får via Pensionsmyndighetens kundtjänst) så gör du en ny prognos på ”gå i pension vid 62” (63, 64, 65) och ser hur beloppet per månad förändras.

En tumregel är att månadspensionen blir cirka 25 procent lägre om du går vid 61 i stället för vid 65. Skulle du fått 10 000 i månaden vid 65 så får du 7 500 vid 61. Livet ut.

Det kostar att gå tidigt. Men det kan vara helt underbart. Välj själv. Men välj med öppna ögon. Du får fler arbetsfria år. Men kanske ont om pengar.

Det går att ändra sig

Har du gått i tidig pension kan du ångra dig beträffande den allmänna pensionen och bli icke-pensionerad igen. Det kan ju hända att du tycker att det är trist, att du får ett bra jobberbjudande eller att du kommer på att du vill spara pensionen till senare. Det är bara

att anmäla till Pensionsmyndigheten att du börjat jobba igen och inte vill ta ut mer pension på ett tag. Men a-kasse-reglerna gäller även om du ångrar dig och slutar att ta ut din pension.

OBS! Varning för smarta ”ta ut pensionen och investera den”-erbjudanden!

Du kommer troligen att kontaktas av företag som erbjuder ”fantastiskt lönsamma lösningar” som går ut på att du formellt går i pension vid 61, men fortsätter att jobba som vanligt och sätter in hela pensionen i något slags kapitalspårande.

Det kan låta lockande, men du måste vara fullt medveten om vad du skriver under, vad det innebär. Kolla först alla gulderbjudanden mot dessa punkter:

- Din pension per månad sjunker om du tar ut den tidigare. Det krävs en mycket god avkastning för att täcka upp den sänkningen.
- Hur stora är avgifterna på den formen av sparande som erbjuds? Ett kan du vara säker på – det är inte gratis.
- Om finansinstitutet ”lovat” en avkastning på 7 procent, så ha i bakhuvudet att de senaste tio åren har genomsnittlig avkastning på sådana här placeringar varit 4 procent. Begär alltid att få en skriftlig garanti på lägsta avkastning. Så att du verkligen får de 7 procenten eller vad det nu är de lovat.
- Räkna på hur hög din marginalsatt blir om du tar ut både lön och pension. Det kan gå mycket i skatt!
- Om du skulle bli arbetslös så får du inte full a-kassa trots att du jobbat som vanligt. Du har tagit ut pension, och då sänks a-kasseersättningen till 65

procent av vad du annars skulle fått.

- Har du tagit ut pensionen och har pengarna på något konto, är den inte längre skyddad som intjänad pension annars är. Den kan tas i mät av kronfogden – och om du skiljer dig kommer den att räknas in i tillgång-

arna som ni ska dela om ni inte har äktenskapsförord.

- Har du gott om pengar och behöver inte alls din pension att leva på kan det naturligtvis vara en möjlighet att ta ut den tidigt för att använda till att investera i något du tror på.

9 ... eller jobba till 67?

Fördelar och nackdelar.

Om du vill fortsätta att jobba efter 65 så blir det mer pengar per månad i pension när du väl väljer att sluta. Rent logiskt – eftersom innehållet i din pensions-penningpåse då fördelas på färre år.

Som en mycket generell tumregel kan man säga att för varje år du jobbar efter 65 ökar din pension ungefär med 8–10 procent per år. Om du skulle fått 13 000 per månad i allmän pension om du gick vid 65, kan du i stället kanske få uppåt 16 000 i månaden om du går vid 67.

Gå in på minpension.se (se kapitel 1) och gör en prognos för hur pensionen blir om du går vid 66, 67 eller senare. Du har i dag lagstadgad rätt att jobba till 67, men naturligtvis kan du skjuta upp pensionen ännu längre. Du kommer att få en förfrågan från myndigheterna när du fyller 70, om du inte börjat ta ut någon pension. Det är allt.

Egentligen är det så att de flesta av oss behöver jobba några år längre än tidigare generationer för att få en rimlig pension. Och våra barn och barnbarn behöver knoga på ytterligare några år.

Helt enkelt för att vi lever längre nu. Pensionspengarna ska räcka längre.

Ekonomiskt är det inga nackdelar med att jobba vidare. Däremot får du förstås färre fria år.

Smart för en del kan också vara att gå i deltidspension tidigare än 65, och sedan fortsätta att jobba på deltid förbi 65-årsstrecket. Kolla till exempel med ditt lönekontor och be om hjälp med att räkna på olika varianter hur du kan ta ut pension.

10 Smart pensionsskola – för dig som inte vet något

Snabbkursen: Så här gör man för att få en bra pension.

1. Jobbar.
2. Jobbar vitt.
3. Jobbar heltid och många år.
4. Ser till att man har tjänstepension, helst kollektivt avtalad. Det räcker.

Så här funkar det

DE ORANGE PENGARNA

I botten på din pensionspenningpåse ligger de orange pengarna. Den allmänna pensionen. Den som du får rätt till genom att arbeta och betala skatt. En mindre del av de orange pengarna är premiepension. Den bestämmer du själv hur den ska förvaltas.

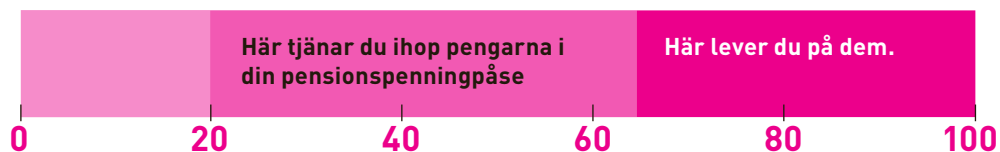
Det finns ett tak för den allmänna pensionen. Du kan aldrig få mer än runt 17 000 kronor per månad. Det gäller dig som är 60+ nu, för din premiepension är så liten del av allmänna pensionen att hur smart du än investerar den spelar den inte stor roll. Det är annorlunda för dina barn och barnbarn. De kan få en tusenlapp eller två mer i pension per månad genom att förvalta

sina premiepensionspengar riktigt smart.

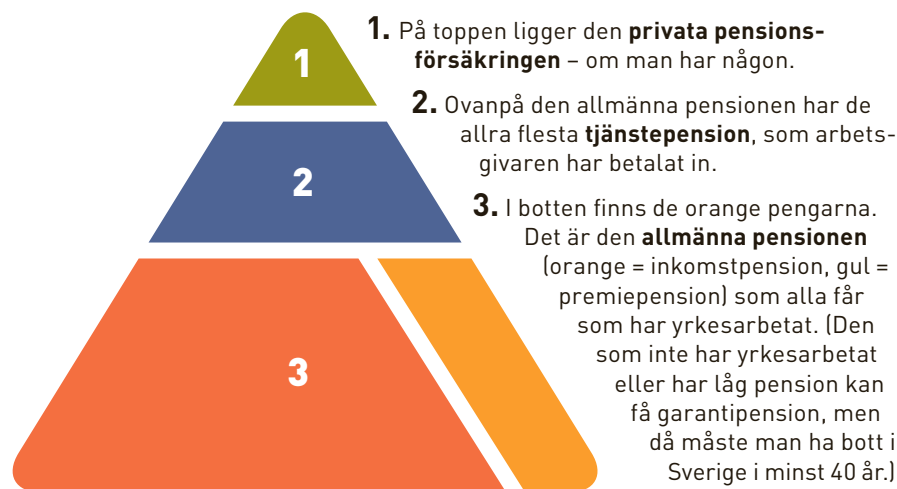
Fällorna som kan göra att du får låg allmänpension

1. Du har jobbat deltid.
2. Du har studerat länge.
3. Du har varit hemma med barnen länge (och inte kompenseras till exempel genom att din make skrivit över sin premiepension på dig eller att ni pensionssparat för dig).
4. Du har tyvärr haft låg lön.
5. Du är egen företagare och har inte tagit ut tillräckligt med lön ur firman. (Du tyckte att du var smart som slapp skatt, nu kommer det surt efter.)
6. Du har jobbat svart.

LIVSLINJE 0–100 ÅR

PENSIONEN BESTÅR AV TRE DELAR

DE BLÅ PENGARNA

Sedan – och det här är viktigt! – kommer de blå pengarna. Tjänstepensionen. Nästan alla svenskar har tjänstepension. Kolla din på minpension.se (ja, det är ett himla tjat om dessa pensionssidor, men det är ju där du hittar så mycket info, se kapitel 1). Klicka på "tjänstepension" och se hur mycket du har där.

Tjänstepensionen har ett mycket högre tak än allmänna pensionen, du kan tillgodoräkna dig pension på inkomster upp till 1 563 000 kronor per år. Tjänar du mycket får du mycket i tjänstepension, så enkelt är det.

Fällorna som kan göra att du missat den viktiga tjänstepensionen

1. Du har jobbat som vikarie år efter år

före 2000-talet, då vikariat sällan berättigade till tjänstepension.

2. Du har "gått på timmar". Samma fälla som vikariat före år 2000.
3. Du jobbar inom exempelvis reklam-, medie- eller it-sektorn och har fått välja mellan högre lön eller tjänstepension och valt lönen. Dumt!
4. Du jobbar på en arbetsplats som helt saknar tjänstepensionsavtal.
5. Du är egen företagare (och du borde ha kompensert genom egna pensionsinbetalningar!).
6. Du har jobbat svart.

DE GRÖNA PENGARNA

Vissa av oss har även en liten dutt gröna pengar. Privat pensionssparande. De syns oftast i din pensionsprognos.

BRA PENSIONSTÄNK GENOM LIVET

20+

- Jobba vitt även på loven. Du får pensionsinsättningar från första kronan när du jobbar vitt. Det känns väldigt långt fram att tänka på pension nu men har du tur blir du pensionär du också tids nog.
- Studera inte för länge. Kamma dig, köp en kavaj och börja jobba! Naturligtvis lönar det sig att utbilda sig. Du kan ju få bättre jobb och högre lön, men du behöver börja lönearbeta hyfsat tidigt för att få ihop till en bra pension. Tumregeln är att du kommer att behöver jobba ett år längre för att kompensera tre års studier för att få en hygglig pension.
- Kolla "får jag tjänstepension? finns det kollektivavtal?" när du börjar jobba.
- Jobbar du utomlands flera år så var noga med att ta reda på vad som gäller för din pension. Det gäller även om din arbetsgivare är svensk.
- Börja INTE pensionsspara. Ja, du läste rätt. Börja INTE pensionsspara. Då låser du kapital som du kommer att behöva när du bildar familj och köper bostad. Pensionssparande kan du börja fundera på när dina ej ännu födda barn är vuxna och utflugna ur ditt ej ännu existerande hem. Höga avgifter påverkar dessutom din pension jättemycket på ett så långvarigt sparande.
- Får du frågan "vill du ha högre lön eller tjänstepension?" så välj pensionen. Trots tanken på allt kul du kunde haft för den där extra tusenlappen. Bit ihop, svara snabbt "pension" och tänk sedan inte mer på det. Du kommer att tacka dig själv i framtiden.
- Tänk på att om du lever på forskningsstipendier så görs inga pensionsinsättningar.

- Högskolestudier ger pensionsavsättningar. Inte mycket, men lite.
- Håll koll på din premiepensionsdel. För dig kommer den att vara en väsentlig del av pensionen. Rätt investerad kan den göra att du får ett par tusen mer per månad när du går i pension. Undvik höga fondavgifter. 1–2 procent låter lite men räknat på alla år som du ska tjäna in pension blir det mycket.

30+

- Får du barn, så får den av er föräldrar som ni själva utsett eller annars den av er som tjänar sämst (och inte över 35 000 i månaden) extra pensionsavsättningar upp till att barnet fyller fyra år.

Detta oavsett om han eller hon jobbar eller är barnledig.

- Är du anställd och har tjänstepension betalar arbetsgivaren i regel in till tjänstepension under de första 11–13 månaderna när du är barnledig. Men inte därefter. Så om du är barnledig längre måste du tänka på att antingen göra egna pensionsinsättningar eller låta din partner skriva över en del av sin premiepension på dig.
- Se över efterlevandeskyddet i tjänstepensionen om du har små barn. Skulle du dö ung, så betalas vissa delar av dina insparade pensionsmedel ut till barn eller partner, utportionerade under ett antal år. Det är något du ska ha när barnen är små. När de klarar sig själva

tar du omedelbart bort det – för det sänker din pension. Se sidan 33.

- Jobba inte för lite. Jobba inte deltid utan att kompensera för missad pension. Ett år gör inte så mycket, men om du jobbar flera år på deltid måste du tänka på att kompensera för detta. Genom eget sparande eller genom att din partner skriver över en del av sin premiepension på dig eller gör avsättningar till din pension.
- Jobba inte för mycket. Tänk på att hålla en bra balans i livet. En bra pension kräver att du orkar jobba många år, då kan du inte slita ut dig redan nu.
- Den som tjänar mest i familjen kan skriva över premiepension på sin partner. Ansökan görs hos Pensionsmyndigheten. Gå in på pensionsmyndigheten.se, och kör ut blankett med ansökan.
- Pensionsspara INTE. Det låser pengarna och det är inte smart att ha låst kapital under familjebildningsåren.
- Du har väl börjat jobba? Och jobbar vitt? Och om möjligt heltid?
- Fortsätt hålla koll på din premiepensionsdel.

40+

- Livet är troligen lite mer förutsägbart än tidigare och nu kan det vara läge att göra en pensionsprognos. Se kapitel 1. Men tänk på att den är osäker än så länge, mycket kan hända som förändrar den. Du kan göra superkarriär och få mycket högre lön. Du kanske kommer att trappa ner och tvärtom jobba mycket mindre. Du kan drabbas av arbetslöshet. Mycket kan hända, men det kan ändå vara värt att göra en prognos. ➔

Tipset! Smart pensions- tänk genom livet

Gå in på pensionsmyndigheten.se och klicka på "Pensionslabbet". Där kan du testa hur olika val i livet påverkar din pension.

- Gör ett överslag. Hur verkar prognosen? Helt okej? Eller katastroflåg? Du har gott om tid att jobba på att höja pensionen. Jobba lite mer, löneförhandla. Börja sätta av lite extrapengar. Inte nödvändigtvis i ett pensionssparande (se fördelar och nackdelar med pensionssparande på sidan 17) men börja tänka på en buffert.
- Många äktenskap börjar knaka efter några år. Se till att den som har tjänat minst eller kanske jobbat hemma oavlönat kompenseras. Och att ni är överens om det, och att allt är ordnat redan innan den dag förhållandet kanske bryter ihop. För blir det skilsmässa tar var och en sina pensionspengar med sig. Så vill det sig illa kan du mista både kärlek och pension. Obs! Privata pensionsförsäkringar räknas normalt inte som enskild egendom utan bodelas vid en skilsmässa om det inte finns äktenskapsförord.

50+

- Nu är det rätt tid att se om din pension lite mer på allvar. Börja med att göra en pensionsbudget (se sidan 13)
- Ta en funderare på när du ska gå i pension. Är det smartast att sikta på att jobba kvar till 67. Se sidan 21. Eller du kanske rent av har råd att unna dig att gå tidigare. Se sidan 19.
- Spara till en pensionsbuffert. Bra att ha första året du går i pension och ska

anpassa dig till ett nytt liv och en ny ekonomi.

- Kan du höja lönen? Få extra pensionsavsättningar? Gå upp i arbetstid? Förhandla, förhandla, förhandla. Var lite egoistisk, tänk på dig själv och inte alltid, alltid på alla andra.
- Om det lönar sig för dig så kan du pensionsspara. Men ofta är det lika smart eller smartare att spara på annat sätt eller betala av på lån. Se sidan 16.
- Har du planer på att flytta utomlands, så börja leka med tanken redan nu. Kolla upp, prata med folk, ta kanske en långsemester i det land du funderar på.
- Har du planer på att jobba med något annat när du slutar ditt vanliga jobb? Något som kanske kan vara trevligt och ge ett tillskott till din pension. Ska din hobby bli en extrainkomst? Ska du sommarjobba som stugvärd i fjällen eller hyra ut dig själv som yrkeskunnig pensionär? Bli konsult? Jobba extra i handelsträdgården?

61+

- Ska du gå i pension nu: Se sidan 19.

65+

- Många tjänstepensioner börjar betalas ut automatiskt vid 65 om du inte säger ifrån.
- Vill du gå i pension måste du ansöka om din allmänna pension. Det gör du hos Pensionsmyndigheten.
- Vill du inte gå i pension så måste du meddela din arbetsgivare det. Däremot behöver du inte berätta det för Pensionsmyndigheten. De bryr sig inte så länge du inte ansöker om pension. Inte förrän du fyller 70 – då kommer ett brev med en undran om du inte ska börja ta ut din allmänna pension.

11 Och om jag flyttar utomlands?

**Skatten kan bli lägre – ibland mycket lägre.
Du kan slippa mörkret och kylan.
Men du måste klippa banden till Sverige.
Och förstås: gilla att bo i det nya landet!**

Du har möjlighet att få lägre skatt på din pension när du tar ut den om du flyttar utomlands. Du kan få 25 procent eller kanske rent av noll (0!) procent i skatt i stället för runt 40.

Om det är smart eller inte beror förstås på om du vill bo i ett annat land. Att få mer kvar efter skatt, men

bo där du vantrivs är inte någon bra lösning.

Fler och fler väljer att flytta från Sverige när de går i pension. Både för att bo i ett mildare klimat och för att få pensionen att räcka längre. Fast i ärlighetens namn är det ännu fler som mest leker med tanken. ➔

Det finns 1,8 miljoner pensionärer i Sverige och på en höft (det är svårt att få fram exakt statistik) har runt 30 000 flyttat till Frankrike, 40 000 till Spanien, kanske 5 000 till Thailand... Så säg att kanske 10 procent av alla som går i pension väljer att utvandra.

Men visst är vi många som på semestern suttit på ett kafé, sett oss omkring och sagt "här skulle jag kunna bo när jag pensionerat mig och äntligen, äntligen kan välja precis fritt". I en stor undersökning bland 40- och 50-talister som gjordes för några år sedan svarade var fjärde att de tänkte flytta utomlands inom tio år. Och trenden är att fler gör verklighet av drömmarna.

Populära länder just nu är Portugal och Thailand. Gamla favoriter som Spanien, Italien och Frankrike. Några mer udda som Brasilien, Sydafrika eller Kroatien.

Så här fungerar det där med skatten

Mycket förenklat så gäller att om du flyttar till ett annat land och tar ut din svenska pension där, så ska du egentligen betala skatt både i Sverige och i ditt nya land. För att undvika det har Sverige skatteavtal med i dag runt 80–90 olika länder. (Inte bara soliga och varma! Så vill du flytta till Kanada, Japan eller Norge så finns det skatteavtal med dem också).

1. Om du flyttar ut måste du alltså normalt ändå skatta i Sverige på den pension du tjänat in här. Det kallas SINK-skatt. Särskild INKOMSTSKATT för utomlands bosatta. Den är nu

högst 25 procent. Kan i framtiden komma att sänkas till 20 procent.

2. I övrigt gäller väldigt olika avtal med olika länder, olika regler gäller. I en del länder behöver du inte betala skatt alls på vissa typer av pension, i andra betalar du viss skatt. I ytterligare andra länder betalar du skatt som sedan dras av mot skatten du betalar i Sverige... It's a jungle out there, baby!

Grundregeln – det är olika. Så grundrådet blir: Ring upp Skatteverket och be att få tala med någon som kan diskutera "beskattning vid utflyttning och Sveriges skatteavtal".

3. Och tänk på: Det som fungerar jättebra för din väninna eller era förra grannar kanske inte är lika förmånligt för dig. Hur skatten blir vid en flytt utomlands beror på vilken typ av pensioner du har och hur höga belopp det rör sig om.

Fotnot: Undersökningen om hur många som planerar att flytta utomlands gjordes av Kairos Future år 2007.

Så här går det till

När du precis ska flytta ansöker du om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta på en blankett som du hittar på skatteverket.se. Obs! Det går inte att ansöka om detta långt i förväg, då får du automatiskt avslag eftersom du fortfarande bor i Sverige. Lämna också in blanketten "Anmälan – flyttning till utlandet".

Sedan måste din ansökan om SINK-skatt bli godkänd av Skatteverket. Du

kommer säkert att få svara på kompletterande frågor, de vill kolla att du verkligen flyttat ut på allvar och klippt banden med Sverige.

Du måste kapa de blågula banden

Du får inte ha kvar någon "väsentlig anknytning till Sverige" om du ska räknas som vad som på skattespråk kallas "begränsat skattskyldig i Sverige".

Det finns en rad regler, fråga Skatteverket så får du ingående besked men det här är något du ska tänka på:

Nej, du behöver inte göra slut med släkten och bryta med vännerna. Du kommer inte att stoppas på Öresundsbron och du kommer att få åka hem och äta sill på midsommarafton. Du behöver inte avsäga dig ditt medborgarskap och lämna tillbaka passet. MEN du måste i praktiken visa att du menar allvar, du tänker inte bo i Sverige, inte utnyttja samhället och servicen här mer än tillfälligt som gäst.

- Du får inte ha kvar en permanentbostad i Sverige. Sommarstuga är okej. Eller en liten övernattningslägenhet som du skaffar i samband med flytten. Men du kan inte "döpa om" din villa eller din hyreslägenhet till "fritidsbostad" och tro att det räcker.
- Du får inte bo i Sverige sex månader eller längre i sträck.
- Du får inte vara gift med någon som bor i Sverige. Det gäller också om ni är två som flyttar ut och den ena sedan vill flytta hem igen. Då kommer den part som fortfarande vill bo kvar utomlands att plötsligt ha "väsentlig anknytning till Sverige" och då gäller vanlig svensk skatt även för honom eller henne igen.

• Du får inte ha stort inflytande i något svenskt företag. Äga en stor bunt aktier i ett familjeföretag till exempel. Har du aktier i svenska företag som kapitalsparande är det ingen fara, pengar och investeringar får man ha. Men har du stort inflytande börjar det lukta "väsentlig anknytning till Sverige".

• Du bör fundera på att lämna dina eventuella styrelseuppdrag. Om du sitter i styrelsen för något svenskt företag kan det vägas in i Skatteverkets bedömning om du har anknytning eller ej.

• Du ska vara varaktigt bosatt utomlands och kunna visa det.

Kollas man?

Dels har den som flyttat ut från Sverige plikt att under de fem första åren bevisa att hon eller han verkligen bor utomlands.

Ibland upptäcker Skatteverket vid andra typer av revisioner att någon som formellt är utflyttad från Sverige i allra högsta grad är aktiv i något svenskt företag. Då kan det bli riktigt tråkigt med massor av eftertaxering.

Men om jag ångrar mig då?

Då är det bara att flytta tillbaka och anmäla till Skatteverket att du är hemma igen. SINK-skattsedeln avregistreras och du betalar vanlig skatt igen.

Lilla checklisten

Saker som kan vara bra att tänka på förutom skatteläget.

- Provbo gärna en längre period i det land du funderar att flytta till. Ta en långsemester på hösten eller vintern och hyr lägenhet. Det kan vara annorlunda än en lyxig weekend på våren.
- Sök kontakt med andra svenskar

som redan bor där. Vad tycker de? Vad är bra? Vad är krångligt? Hur gjorde de när de flyttade? Skulle de gjort något annorlunda om de vetat vad de vet i dag? Vilka är deras bästa råd?

- Hur är prisläget allmänt i landet? Billigt som i Thailand eller dyrt som i Frankrike?
- Kan du språket?
- Finns det budgetflyg – så att vänner och släktingar lätt kan komma och hälsa på?
- Vad ska du göra i ditt nya land? Räcker det att titta ut över havet, eller på betande får på vackra ängar – eller kommer du att tröttna på det efter ett halvår? Vad vill du ha tillgång till? Kultur? Restauranger? Shopping? Träning?
- Kommer du att känna dig hemma där? Underskatta inte betydelsen av att höra till, känna att du ingår i ett sammanhang. Om du inte ska jobba eller studera, hur ska du då knyta kontakter?
- Hur är sjukvården? Vad har du rätt till i ditt nya hemland? Behöver du någon extra försäkring?

Kontakta Försäkringskassan!

Glöm inte att kontakta Försäkringskassan. Du behöver ett intyg att lämna till motsvarigheten till Försäkringskassan i ditt nya land för att få tillgång till det landets sjukvård. Men det är olika i olika länder.

Väldigt, väldigt förenklat:

- Flyttar du inom EU är det inga problem. Du tar med ett intyg och får tillgång till sjukvården i ditt nya hemland. Vad som gäller där kan du kolla till exempel på webbplatsen europa.eu.

Skulle du bli sjuk när du är hemma i Sverige på besök har du rätt till all svensk sjukvård för samma patientavgift som den som bor i Sverige. Du har också rätt till tandvård med statligt tandvårdsstöd. Men du behöver ett intyg från Försäkringskassan som du visar upp när du söker vård.

- Flyttar du till ett land som har avtal med EU som till exempel Schweiz eller Norge gäller att du har enbart rätt till nödvändig vård i Sverige och ska kunna visa upp ett EU-kort från det land du är bosatt i.
- Flyttar du utanför EU så behöver du troligen själv skaffa dig någon form av privat sjukförsäkring. Kolla med myndigheterna i ditt nya hemland. Skulle du bli sjuk under besök i Sverige så gäller att du som svensk medborgare har rätt till akutvård här.

3 viktiga obs!

- 1) Många utlandssvenskar tror att de har försäkringar de inte har. Det är viktigt att veta till exempel vem som betalar transport om du blir sjuk och behöver transport mellan olika länder. En vanlig hemförsäkrings skydd gäller bara i 45 dagar, så räkna inte med den. Det kan bli väldigt dyrt om du måste flygas mellan Sverige och ditt nya land eller tvärtom – och du inte har någon försäkring som täcker sjuktransport.
- 2) Sjukförsäkringen påverkas också av om du bara har pension från Sverige – eller om du även har pensioner från utlandet. Kolla med Försäkringskassan vad som gäller.
- 3) Om du flyttar hem till Sverige igen måste du anmäla det direkt till Försäkringskassan för att åter registreras, bland annat för tandvård.

12 För dig som är egen företagare

Håll dig till de två enkla huvudreglerna: Ge dig så hög lön som möjligt. Och spara själv så mycket du kan till pensionen.

För dig som är egen företagare med enskild firma gäller för att få en skaplig pension:

- **Ta ut lön ur ditt företag.** Åtminstone upp till runt 35 000 kronor i månaden om du kan (det ger maximal allmän pension).
- **Ingen arbetsgivare betalar in tjänstepension för dig så det måste du själv fixa genom egna avsättningar.** Minst 4,5 procent av lönen. Och du har som företagare bra avdragsmöjligheter. Först 12 000 och sedan 35 procent av överskottet i

företaget (upp till 428 000 kronor, 10 prisbasbelopp). Men observera! Du kan bita dig i svansen om du lägger undan så mycket i pension att du tar ut mindre än 35 000 per månad och får lägre allmän pension.

Inför pensioneringen

- **Överväg om det lönar sig för dig att gå i pension redan vid 61 även om du tänker jobba vidare.** Visserligen sänks pensionsbeloppet per månad men dina sociala egenavgifter på det du tjänar in sänks mycket

kraftigt, dessutom får du ett dubbelt jobbskatteavdrag på de pengar du tjänar efter att du gått i pension så du får extra låg skatt.

- **Utnyttja möjligheten att sätta av medel i expensionsfonder åren innan du går i pension.**

(Du fonderar pengar och tar upp dem till beskattning först senare). Sedan löser du upp fonderna när du gått i

pension och beskattar medlen med lägre skatt och lägre egenavgifter.

Har du aktiebolag?

Är du egen företagare med aktiebolag är det helt andra regler som gäller. Då betalar aktiebolaget ut lön till dig och reglerna för vanliga löntagare gäller även dig. Se till att ditt bolag ger dig en rejäl tjänstepension!

13 Pensionen kommer INTE automatiskt!

Grundregel 1: Du måste själv ansöka om din pension.

Grundregel 2: Du måste ansöka i god tid.

Du måste själv anmäla till Pensionsmyndigheten att nu vill du börja ta ut din allmänna pension och din premiepension – eller delar av dem.

Obs! Det gäller även om du nu har sjuk- eller aktivitetsersättning.

Anmäl två månader i förväg när du vill börja ta ut din pension. Om du har arbetat i andra länder än Sverige och tjänat in pension där – **anmäl**

minst ett halvår i förväg att du vill börja ta ut din pension. Svenska Pensionsmyndigheten tar in all din pension från utlandet

också, men det kan ta tid att få ihop alla uppgifter.

Kolla att allt finns med!

Nu behöver du lite mer exakta besked än bara pensionsprognosen du räknat fram på minpension.se (se kapitel 1). Ring upp Pensionsmyndigheten och be att få exakt specifikation. Ring också upp tjänstepensionsföretagen och be att få en exakt specifikation. Tänk efter, är det något som tycks fattas? Vilka arbetsgivare har du jobbat för under livet – har alla som borde gjort det betalat in tjänstepension?

Det absolut mesta finns i sammanställningen på minpension.se men det kan finnas arbetsgivare som har särskilda pensionsavsättningar. Om du är osäker: Ring upp gamla arbetsgivare och fråga.

14 För dig som redan är pensionär

Jovisst kan du påverka pensionen – fast du redan har börjat ta ut den!

- Dels kan du påverka förvaltningen av dina pensionspengar. Fall inte i "tantfällan" och välj traditionell förvaltning på hela pensionen ("tryggt och ofarligt") och efterlevandeskydd ("visst måste jag tänka på barnen"). Då riskerar du att få för dålig avkastning på pengarna. Inflationen kan tugga i sig den säkra, trygga avkastningen och så sitter du där om några år och får inte ihop budgeten. Och har du väl valt traditionell förvaltning kan du inte ändra dig. Ett tips är att åtminstone låta en del av pensionskapitalet stå i fondförvaltning.
- Kolla upp så att du inte har återbetalningsskydd eller familjeskydd på din tjänstepension. Det kollar du hos din tjänstcentral (kolla på dina årsbesked och ring och fråga). Avbeställ det omgående! Har du återbetalningsskydd (dör du går delar av dina pensionsmedel till din familj) kan det minska pensionen med upp till 15 procent. För tillvalt familjeskydd (en slags försäkring där du valt hur mycket familjen ska få om du dör) dras en avgift varje månad från dina pensionsmedel.

Avgiften är liten när du är ung men ökar snabbt när du närmar dig 60. En familjeförsäkring som när du är 30 kostar 16 kronor i månaden, går på över 300 kronor i månaden när du är 60. Och det är ju skillnad på om du lämnar en sjuåring efter dig, än att lämna en 37-åring, om man säger så. Vuxna barn får klara sig själva och maken också! Dessutom är det troligen du som lever längst. Så kolla i stället om han har familjeskydd eller återbetalningsskydd på sin pension.

- Sök bostadstillägg. Det är lite krångligt, men det kan vara guld värt. Det kan faktiskt som mest ge dig 6 000 kronor extra i månaden skattefritt. Kan sökas om du bor i hyreslägenhet, bostadsrätt eller i egen villa. Räntekostnader för bostadslån räknas också med som bokostnad. Ring Pensionsmyndighetens kundservice 0771-776 776 eller gå in på webbplatsen pensionsmyndigheten.se.
- Du kan flytta utomlands och därigenom sänka din skatt och dina levnadsomkostnader (om du väljer ett billigt land). Se kapitel 11.

Fall inte i "tantfällan"! Och avbeställ återbetalningsskyddet omgående!

15 Här hittar du experterna

Vem kan man fråga? Här är hela listan.

Pensionsmyndigheten

Webbplats: pensionsmyndigheten.se
Tel: 0771-776 776

Kan svara på: Frågor om din pension, prognoser, regler för bostadstillägg. Förklara hur det fungerar. Vad du kan göra. Vad du ska tänka på.

Kan inte svara på: Vilka fonder du ska

välja, vilket land du ska flytta till för att få lägst skatt. De ger inte den typen av råd.

Skatteverket

Webbplats: skatteverket.se
Tel: 0771-567 567 (skatteupplysningen)

Kan svara på: Hur gör jag om jag vill flytta utomlands efter pensioneringen? Vilka skatteavtal har Sverige med det land jag tänker flytta till?

Kan inte svara på: Vilket land ska jag

flytta till om jag vill få lägst skatt? Hur tycker ni att jag ska göra?

Konsumenternas Försäkringsbyrå

Webbplats: konsumenternas.se

Har information om: Pension, mycket bra och informativ (klicka på fliken "pension"), men även om försäkringar, fonder och lån.

Lönekontoret/personalavdelningen på ditt jobb

På många företag är de som jobbar med löner kunniga när det gäller pension och delpension. Kolla!

Ditt fackförbund

Fackförbunden har ofta pensionsexperter. Kolla! Jobbar du

som privatanställd tjänsteman har du tillgång till PTK:s oberoende rådgivning på nätet: ptk.se (PTK är 27 olika fackförbund i samverkan).

Valcentralerna

De är naven i tjänstepensionskarusellen. Organisationer som har full koll på dina pensionsbesked och på var dina pengar förvaltas. De har hand om organisationen, men inte själva pengarna. Heter saker som SPV, Fora, Collectum, Pensionsvalet AB. Beror på vilket eller vilka avtal du tjänat in din pension under. Om du är privatanställd eller kommunalt eller statligt anställd till exempel.

Du får en redovisning från din eller dina valcentraler en gång om året.

Kan svara på sådant som: Vilka arbetsgivare har betalat in till den här biten av pensionen? Kan jag göra något åt de här pengarna – byta förvaltning? Vilka olika förvaltare kan jag välja mellan? Har ofta bra webbplatser med mycket information.

Tjänstepensionsföretagen, fondförvaltarna

Heter sådant som AMF, Alecta, Folksam, Nordea Liv & Pension...

Vilka som har hand om just dina pengar ser du antingen genom att gå in på minpension.se (se kapitel 1), klicka på "pensionsprognos" och därefter på "tjänstepension". För varje summa klickar du på den lilla runda ikonen med en pil. Då kommer det fram detaljerade uppgifter om förvaltare, ibland även med telefonnummer. Eller så kollar du på pensionsbeskeden som kommer med posten en gång om året.

Kan svara på: Vilka arbetsgivare har betalat in till den här biten av pensionen? Eller är det en privat pensionsförsäkring jag har tagit? Hur hög avgift betalar jag på förvaltningen? Kan jag byta fonder? Om jag väljer livslång utbetalning på pensionen – vilken medellivslängd räknar ni då med? Kan jag flytta pensionspengarna? Kan jag välja nya fonder? Hur har avkastningen varit hittills?

Pensionsrådgivare

En del är fristående, men andra borde egentligen kallas försäljare. De får provision från fondförvaltningsbolaget, ibland en viss procent av den avgift du betalar första året, så kallad "up front-provision". Även bankernas rådgivare vill naturligtvis att du väljer just deras banks förvaltning. Vill du ha en oberoende rådgivare, så får du räkna med att betala några tusenlappar. Gratis är sällan oberoende!

På nätet

Pensionsmyndigheten.se som också länkar till minpension.se Framför allt bra för att här kan du göra din pensionsprognos. Tänk på att klicka på "uppdatera" ibland så att nya uppgifter läggs till.

Itpkampen.se Rolig och pedagogisk sida som gör att du kan jämföra pensionsförvaltare.

En bilaga från

Medföljer M-magasin nr 13, 2011